

УДК 159.9

Лада Петрівна ЧЕПІГА,

 кандидат психологічних наук, доцент,
 доцент кафедри соціології та психології факультету № 6
 Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-2519-5698>;

Олена Григорівна ШАХОВА,

 кандидат біологічних наук,
 доцент кафедри соціології та психології факультету № 6
 Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-7860-6972>

СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ СИТУАЦІЙ У СПІВРОБІТНИКІВ ГРУПИ РЕАГУВАННЯ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З РІЗНИМ РІВНЕМ СХИЛЬНОСТІ ДО РИЗИКУ

Службова діяльність поліцейських традиційно відноситься до складних видів професійної діяльності: вона супроводжується багатьма факторами ризику для їх життя і здоров'я, характеризується стресогенністю, необхідністю протидіяти кримінальному оточенню, застосовувати заходи фізичного впливу, зброю, спеціальні засоби тощо [1, 2]. Готовність до ризику і здатність подолання стресу є професійно-важливими якостями особистості співробітника поліції.

Дослідження готовності до ризику у співробітників групи реагування патрульної поліції здійснювалося за допомогою опитувальника «SSS (Sensation Seeking scale)» (М. Цукерман) [3]. М. Цукерман описав загальний патерн поведінки, пов'язаний зі схильністю до пошуку відчуттів, і визначив його як потребу в різноманітних нових враженнях та переживаннях, прагнення до соціально-фізичного ризику для досягнень цих вражень [4].

Для діагностики типових способів подолання стресових ситуацій співробітниками групи реагування патрульної поліції був використан опитувальник «Подолання важких життєвих ситуацій» В. Янке і Г. Ердмана в адаптації Н. Є. Водоп'янової.

За допомогою кластерного аналізу опитані співробітники патрульної поліції були розділені на три кластери.

Перший кластер склали співробітники групи реагування патрульної поліції з високими показниками за шкалою UA – неадаптивне прагнення до труднощів.

Другий кластер – співробітники з високими показниками за шкалами TAS – пошук гострих відчуттів та ES – непереносимість одноманітності.

Третій кластер склали співробітники групи реагування патрульної поліції, у яких показники за всіма трьома шкалами були виражені середньо. При кластеризації не було виявлено відмінностей між групами за шкалою BS – пошук нових вражень.

Результати дослідження стратегій подолання складних життєвих ситуацій у співробітників групи реагування патрульної поліції з різним рівнем схильності до ризику показали наступне (табл. 1).

Співробітники групи реагування патрульної поліції з помірною схильністю до ризику (кластер 1) використовують позитивні стратегії подолання стресу достовірно більше, ніж співробітники з вираженим прагненням до труднощів (кластер 2) і співробітники з прагненням до пошуку гострих відчуттів та непереносимістю одноманітності (кластер 3). Так, співробітники групи реагування патрульної поліції з помірною схильністю до ризику достовірно частіше здійснюють дії по контролю стресової ситуації та вдаються до когнітивних стратегій подолання стресу в сенсі зниження його значущості і стратегій відволікання від стресу.

Таблиця 1

Стратегії подолання складних життєвих ситуацій у співробітників групи реагування патрульної поліції з різним рівнем схильності до ризику

	Кластер 1	Кластер 2	Кластер 3	t 1-2	t 2-3	t 1-3
Когнітивні стратегії подолання стресу в сенсі зниження його значущості	13,385	13,623	15,885	0,490	6,185*	3,809*
Відволікання від стресу	20,803	20,182	22,430	1,658	2,702*	1,712
Дії з контролю стресової ситуації	16,123	17,712	21,245	1,429	3,080*	5,446*
Позитивні стратегії	50,310	51,517	59,565	0,937	5,725*	6,016*
Негативні стратегії	31,090	28,453	22,803	2,737*	5,956*	6,381*

Співробітники групи реагування патрульної поліції з помірною схильністю до ризику в більшій мірі, ніж співробітники, що відносяться до двох інших груп, долають стрес тим, що аналізують ситуацію, планують і виконують дії, спрямовані на вирішення проблеми, вірять в свою компетенцію і здатність контролювати ситуацію, зберігають самовладання і прагнуть забезпечувати собі визнання і самоствердження.

Вони також контролюють переживання стресу тим, що суб'єктивно знижують значення сили, тривалості або тяжкості напруги, не забувають про відпочинок.

Співробітники з помірно схильністю до ризику також достовірно рідше, ніж співробітники з вираженим прагненням до труднощів і співробітники з прагненням до пошуку гострих відчуттів та непереносимістю одноманітності, використовують негативні стратегії подолання стресу. Вони не уникають напружених ситуацій, не здаються в стресових ситуаціях, не відчують безпорадності та жалості до себе, шукають соціальної підтримки та допомоги.

Співробітники групи реагування патрульної поліції з вираженим прагненням знаходити і вирішувати проблеми, при переживанні стресу достовірно більше, ніж співробітники, які належать до інших груп, приписують напругу власним помилковим діям і звинувачують у всьому, що сталося, себе.

Співробітники групи реагування патрульної поліції з вираженим прагненням до нових вражень і непереносимістю одноманітності достовірно більше, ніж співробітники, які належать до інших груп, при переживанні стресу можуть реагувати роздратовано і агресивно.

На підставі наведених результатів дослідження можна зробити висновок, що помірна схильність до ризику у співробітників групи реагування патрульної поліції носить характер позитивних професійно-важливих якостей особистості, оскільки підкріплюється позитивними стратегіями подолання стресу, а саме – когнітивними стратегіями подолання стресу в сенсі зниження його значимості, стратегіями відволікання від стресу і звернення до позитивних станів, стратегіями дії з контролю стресової ситуації. Практична значущість дослідження обумовлена тим, що результати дослідження можуть бути використані при професійному відборі і підготовці співробітників груп реагування патрульної поліції.

Список бібліографічних посилань

1. Бандурка О. М. Екстремальна юридична психологія в діяльності персоналу ОВС України : наук.-практ. посіб. Харків : Нац. ун-т внутр. справ, 2005. 319 с.
2. Медведєв В. С. Проблеми професійної деформації співробітників органів внутрішніх справ (теоретичні та прикладні аспекти) : монографія. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 1996. 192 с.
3. Цукерман М. Опросник SSS (Sensation Seeking scale) // Psylab.info – енцикл. психодіагностики. URL: <http://psylab.info> (дата звернення: 20.10.2019).
4. Ильин Е. П. Психология риска // E-reading : онлайн библиотечка. URL: <http://www.e-reading.life/book.php?book=1020798&query=%C3%A8%C3%AB%C3%BC%C3%A8%C3%AD%20%C3%A5.%C3%AF.%20%C3%AF%C3%B1%C3%A8%C3%B5%C3%AE%C3%AB%C3%AE%C3%A3%C3%A8%C3%BF%20%C3%B0%C3%A8%C3%B1%C3%AA%C3%A0> (дата звернення: 20.10.2019).

Одержано 21.10.2019

УДК 378.6:351.74(477.54)

Павло Дмитрович ЧЕРВОНІЙ,

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри педагогіки та психології факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-8172-7732>

2014 РІК. ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ НА ОХОРОНІ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

Харківський національний університет внутрішніх справ спільно з іншими підрозділами міліції ГУМВС України в Харківській області брав участь в охороні громадського порядку в ході проросійських виступів в Харкові в 2014 році.

Перша хвиля проросійських виступів відбулася 1 березня 2014 року. Після закінчення «мирного мітингу патріотично налаштованих харків'ян», учасники заходу з російськими прапорами влаштували штурм будівлі Харківської облдержадміністрації, в якій перебували активісти харківського Євромайдану. Над будівлю з'явився російський прапор, який, за інформацією ЗМІ, встановив мешканець Москви. Пізніше російський прапор з будівлі облдержадміністрації прибрали [1].

Друга хвиля проросійських акцій розпочалася 6 квітня. Представники проросійських організацій пікетували консульства Польщі та Росії, після чого розійшлися різними вулицями до центра міста, де на площі Свободи одночасно пройшли 2 мітинги за федералізацію України. Увечері того ж дня під будівлю Харківської ОДА зібралось близько 2 тисяч проросійськи налаштованих мітингарів, які закликали «підтримати Луганськ і Донецьк», після чого штурмували будівлю Харківської облдержадміністрації та прорвалися в середину.

Уранці 7 квітня на площу Свободи вийшло близько 1000 харків'ян із протестом проти захоплення ОДА [1].

Працівники міліції були розташовані в Харківській ОДА в фойє. В день на майдані Свободи проходив мітинг, лунали гасла «Харків вставай», «Росія», записи патріотичних пісень радянських часів. Частина мітингувальників знаходилися в фойє, серед них були жінки, діти, люди похилого віку. Вони відпочивали, їли, пили, роздавали бутерброди. Також були медичні представники, екіпіровані сучасними засобами. Правоохоронці по одному пропускали їх до вбиральні, на другий поверх не пускали.